

Lo Catalanista

Setmanari defensor dels interessos morals y materials de Catalunya

La correspondencia al Director. | Los originals no 's tornan

DIRECCIÓ, REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ

Calderón, 36.

Representació Administrativa á Barcelona

Llibreria de Alvar Verdaguer Rambla Mitj, 5

PREUS DE SUSCRIPCIÓ

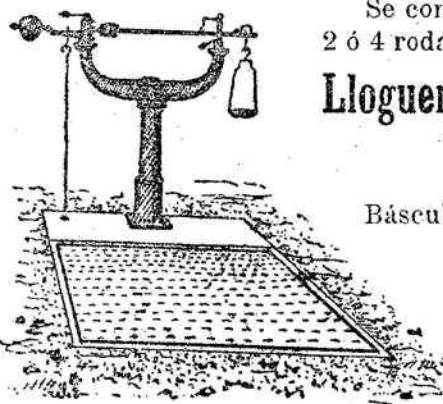
Sabadell. 2 rals al mes.
Fora. 8 » trimestre.
Un número sol. 0'20 ptas.
Anuncis á preus convencionals.

Taller de Construcció de Básculas

— DE —

Joseph Pedro Rodó

ARRABAL, 50. — SABADELL

Se confeccionan básculas de pesar carros de 2 ó 4 rodas de 4.000 á 10.000 kilos de forsa.

Lloguers.--Cambis.

Afinacions y Reparacions.

Básculas construïdas expressament pera pesar balas ab carretó ó vagoneta propies pera 'ls que 's dedican á la explotació de draps y elaboració de llanas regeneradas.

Básculas portátils decimals, especials pera 'l pes del estam ó al-

tres materias de valor, per sa exactitut y precisió.

Gran surtit de básculas portátils ab ó sense pesos, pera us del comerç; n' hi há de diferentas formas, forsas y usos.

Ventas á plassos. - Se compran y venen básculas usadas

UNA X

Es un problema molt complicat lo de buscar los móvils, la rahó ó 'ls motius que tindrà 'l clero de Catalunya, en particular lo d' aquestas comarcas de Barcelona, de continuar seguint en las grans poblacions com Sabadell la funesta y antinatural costum de emplear en las funcions de la Iglesia, tals com trisagis, novenas y sobretot en los sermons, la llengua anomenada oficial, usant dintre del temple, en la casa de Deu lo llenguatge dels cuartels, lo parla dels oficials d' apremis, dels toreros y flamencas.

Nos havem plantejat aquest problema al assistir alguns dias del passat Octubre á las missas del rosari tan recomenadas per nostre SS. P. Lleó XIII, missas celebradas ab exposició del Santíssim Sagrament que 's coronan al cap del mes ab solemnes quaranta horas, en quals funcions passat del reso del rosari á corre-cuita, no s' hi ha empleat altra llengua que la dels xulos fins en las meditacions que lo sacerdot dirigia desde la trona com aixímateix en la cátedra del Esperit Sant, pera adoctrinar al poble.

Lo reso del Sant Rosari es essencialment popular, y á fer renaixer en lo poble cristiá tan antich com hermosisim reso va encaminat lo zel del sapientíssim S. P.; y además la clausura del mes d' Octubre coincideix ab la festa de Tot Sants, festa també popular que nostre amantíssima mare la Iglesia Católica instituí pera que elevessim nostres pensaments al cel y dirigisim una felicitació á tots los sants en general per la gloria que disfrutan y 'ns encoratgessin als católichs á imitarlos ja que som hereus de la Fe y participants de la Caritat.

A mes de populars, aquestas festas y aquestos resos son essencialment festas y resos d' amor, y l' amor no 's manifesta sino expontaneament tal com se sent y s' espressa, tal com lo cor dicta, y 'l cor la dicta sempre en lo llenguatge propi, en lo llenguatge que l' hi ha ensenyat la mare al alletarnos en sa infantesa.

Circunstancias especials obligan á voltas á expressar nostres sentiments en llenguatge distint trobantnos fora de nostra patria, puig d' altra manera no 'ns entendrian, pero llavoras nostre esperit se troba contrariat, no surt la frasse tal com voldriam y

no tenint altre remey fem lo sacrifici de traduhirla; així's corrobora en los moments passionals, puig en un arrebat de ira, encara que siguém en un pahis estranger, per mes que volguem traduhir las interjeccions de coratge, difícilment podrém contenir la paraula «malehit siga» que 'n la disputa se 'ns escapa.

De consegüent las expressions d' amor ú odi no poden traduhirse jamay entre personas d' un mateix pahis y llenguatge y si sels se traduheixen per necessitat entre personas de pahis y llenguatge distint; las traduccions ó millor dit, l' usar un llenguatge diferent del propi entre personas d' un mateix idioma es una mentida, es una ficció, es una comedia. Aixís donchs al sentir las jaculatorias y oracions en lo temple pronunciadas per catalans en una llengua que sembla castellona, s' acut al pensament preguntar si l' idioma de Nostre Senyor y de la Verge y dels Sants será exclusivament lo castellá sens entendren d' altre; y si aquest pensament podia sostenirse, llógicament se podrien pensar que la major part dels catalans tindrian barradas las portas del Cel, ja que las oracions en catalá allí no foren entesas.

Per qué donchs sens necessitat s'usa un llenguatge que no es lo propi dels sacerdots que hi ofician ni dels fidels que hi assisteixen? per qué donchs s' han de sacrificar sens cap objecte las expansions d' amor que no altra cosa son las jaculatorias traduhint los llabis nostres enlayrats pensaments en un idioma foraster? perquè l' autorisadíssima paraula divina tenim d' escoltarla d' un predicador que catalá com nosaltres, sempre com nosaltres parla, menos quan puja á la cátedra del Esperit Sant revestit de l' autoritat divina? per qué quan precisament comvindria entendrel mes clarament, nos parla ab una gerigonsa de termes estranys y tenim d' escoltar un discurs plé de fullaraca propia del idioma castellá quin, en lloch de trasportar nostre esperit al Cel, conduheix nostre pensament á n' al burdell de impuresas y corrupcions que envenen 'l cos y l' ánima de Catalunya? per qué los que despresde Deu estimem á nostra patria y á nostre idioma com á cosa propia que 'l Creador ha volgut donarnos y vol que l' estimem, tenim de contemplar com dintre 'l temple d' aquest mateix Creador se menyspreuha y se fa cás omís del idioma que éll nos ha donat per medi de nostre mare

quan nos ensenyava á plegar nostres manetas en lo bressol y 'ns feya dir nostras primeras oracions? Y no sols tenim de sufrir que siga postergada nostre llengua per una forastera cualsevol, sino per la llengua de la regió castellana, per la llengua imposada per un Estat centralista cansat de totas nostras desventuras.

Quin motiu, quina rahó, quina mira conduheix al clero catalá á obrar d' una manera tan antinatural, tan estranya y tan ofensiva pera la dignitat de Catalunya? no es aixó misteriós? no es un problema de difícil solució? no es aixó un trencar closcas, una X, en fi, una incògnita difícil y fins impossible de trobar?

Si ab la llum de la rahó probém de buscar dita solució, totas las ideas que venen y totas las suposicions quedan desvanescudas, perque podém suposar que 'ls sacerdots obran inconscientment llegint lo primer devocionari que tenen á má sens mirar en quin idioma está escrit? Aixó no pot esser puig lo primer que mirarán, com deuen ferho, es que siga un idioma que l'entengan tots los que l' escoltan; y no cal dir que l' únich llenguatge entés per los catalans, es lo catalá.

Será que han observat que algunas devotas y fins devots fatuos responen mes fort ó cridan més resant en castellá pera que sápigán los que 'ls enrotllan que dominan aquell llenguatge?

Aixó es menos verosimil, per que la fatuitat es filla de la superbia y la superbia es pecat capital que 'l clero jamay pot tolerar.

Será que 'ls predicadors pensan que 'l parlar castellá es mes eloqüent, mes fi y vesteix mes? Tampoch podem creure que hi haja cap sacerdot tan poch coneixedor de la llengua catalana que caigui en lo desatino en que cauhen la gent mes ignoranta ab ínfulas d' il·lustració; y á mes predicadors coneixem que dominan perfectament la literatura catalana y fins fan gala de catalanistas.

Será que 'ls sembla que predicant en castellá, encisan als oyents y serán tinguts per mes grans oradors quan menos sigan entesos? fer aquesta suposició seria un insult, puig aixó seria anteposar sa vanagloria á la salvació de las animas, fora burlarse dels oyents; y aixó no deu suposarse en cap sacerdot.

Será que la administració de tal ó qual cofraria ó associa-

ció los demana que prediquin en castellá? Tampoch pot suposarse, puig aixó implicaria un rebaixament moral molt lamentable en personas á qui's confereix la direcció d' una societat ó cofraria, y además encara que alguna vegada se fes al predicador tan indigne encarrech lo predicador no podria atendrel, per quant avans que tot es un apostol y als apostols no se 'ls pot manar, apart de que essent tan estupit encarrech fill de la petulancia, no podria atendrel, ans deuria comdemnarlo, puig com havem dit la fatuitat ó la petulancia es filla de la vanitat y per consegüent un pecat capital.

Será que algun senyor rector los indiqui ab bon fi pera donar mes lluhiment á la festa que usin lo llenguatge oficial del Estat?

Si no 's pot suposar aytal desatino dels seglars mitjanament instruhits, menys se pot fer tal suposició de un senyor rector, y sobre tot quan, gracia á Deu, tots ells tenen la bona costum de dirigir sas pláticas als feligresos en son propi llenguatge, encara que per una estranya anomalia, quan se tracta de dirigirse als parroquians per escrit no poden sustreures de la mala costum de redactar sos escrits en castellá, fixant anuncis de funcions religiosas en lo cancell del temple en dit foraster idioma y repartint tambe en llengua forastera la fulla dominical que 's una copia ampliada de lo publicat oficialment á missa matinal y missa major.

Será, per' ultim, que cobrant lo clero una petita assignació del govern del Estat vulgui esser deferent ajudant al centralisme á arrancar la llengua del poble Catalá? Mol lluny de donar cabuda á aytal aberració, puig en primer lloch la assignació ben mesquina que cobra 'l clero es com á indemnissació dels bens y propietats que li prengué l' Estat ab las lleys de desamortissació, y de consegüent lo clero no es cap empleat del Estat ni l' assignació es un sou. Además la Iglesia católica te la missió d' ensenyar á tots los pobles y á sos ministres en lo compliment d' aquesta missió essent complertament lliures, y no deuen ni poden estar subjectes á cap poder humá.

La x, donchs, no's troba, y 'l problema queda per resoldrer: no hi ha medi de trobar los motius de resar y predicar á Catalunya en llengua castellana, y de consegüent tenim que creu-

harnos de brassos devant d' un fenómeno que no te explicació rahonable.

Deu vulgui que aquest fenomen vagi desapareixent; Deu vulgui que 'l consol que havem experimentat en las primeras funcions del novenari á las ánimas en las quals, resos, cants y sermó es tot catalá no sols de llenguatge sino de temperament puig lo predicador es concis y natural com deuen esser los predicadors católichs, continuhi en totas las demes funcions que se celebrin no sols en nostre Sabadell sino en tota Catalunya, puig estém segurs que altres y mes abundants serian los fruits que en be de la religió, profit de la moral y gloria de Catalunya ne reportariam tots, y sobre tot desapareixeria aquesta anomalia vergonyosa, desapareixeria aquesta X que no te solució possible.

QUINTILIA.

SECCIÓ POLÍTICA

Al últim sembla que una part de la premsa patrioter que ab tant entussiasme despedia als pobres soldats que s' embarcavan atabalantnos ab la bestiesa del *Cadix*, s' ha recordat dels infelissos malalts y ferits que tornan sense que ningú 'ls victoreji, ni toquin las músicas, ni 'ls donguin café y copa.

Ha sigut precis que passessin prop de dos anys y que las continuadas relacions de la tristissima tornada d' alguns infelissos fessin posar los cabells de punta.

Ja era hora de que 's recordessin de sas victimas los industrials de la premsa.

Despedintlos no mes en los ports al embarcarse, no semblava sino que s' alegraven de sa marxa.

Avuy al menys, si es be es veritat que 'ls empenyan á Cuba y Filipinas, recullen diners pera auxiliarlos quan ne tornin.

Aixís se converteixen en un don Juan de Robles á la moderna, aquell qu' avans de fundar un hospital, primer feya 'ls pobres.

*
* *

Entre tots los periódichs que publican llistas de suscripció, lo periódich de la modestia ó siga *El Imparcial* s' endú la palma.

En pochos dias la quantitat recullida arriba á cent mil y pico de pessetas.

¡Es tan tentador pera certa mena de patriotas y personas caritativas veurers estampat en lletres de motllo en las columnas del *periódico de más circulación*.

¡Quants y quants no darian una pesseta si al despendressen no poguessen fer constar son nom en la llista de *los generosos donantes*!

No obstant bé vinga ya que ve á subsanar un descuyt imperdonable.

Supleixi la vanitat, la tacayeria dels sentiments caritatius dels patrioters.

Lo general Azcárraga, ab una delicadesa que l' honra, acaba de demostrar que es

potser l'únic d'entre tota la colla de galifardeos que 'ns desgobernán, que compleix lo seu deber com no están acostumats á veurer en aquest desdixat pays dels vice-versas.

Ab motiu de la mort del general marquès de Novaliches ha quedat vacant un tercer enconchat y per mes que segons la ley devia amortisarse, lo mateix en Cánovas que sos companys de ministeri, poch escrupulosos á lo que 's veu en lo cumpliment de lo decretat, sabian que 'l general Azcárraga repetís la solemne ridiculesa de 'n López Dominguez que ell mateix va cusirsel á la màniga.

Afortunadament lo digne ministre de la Guerra va tenir mes sentit comú que tots plegats y no va voler cometre una transgressió de ley de tan ridícula manera.

¿Donchs creuran nostres llegidors, que l'acte uatural, llogich, honrat, del general Azcárraga ha produhit un *desbordamento de admiración en la villa y corte?*

¿Quin concepte tenen format aquella gent de la sereitat y de la honradés, que 'ls haigi sorprés extraordinariament lo fet pel general Azcárraga?

Acostumats á la conducta ordinaria dels demés politichs que fan de l'art de governar, un medi per portar pa á taula, havia d'extranyarlos precisament qu' un home dels sens mérits rebutgés tan cobdiciada distinció, sols per motiu de justa delicadesa.

Y justament per aixó ho ha fet; perque tenia prou mérits pera obtenirla.

¡Ah! si fos com tants y tants que son lo que son, perque 'ls hi han fet, no perque ho mereixen, poch s'hi haguera pensat en trepitjar lo pundonor d' un homé digne.

Peró, no es veritat que á jutjar per los escarafalls de la prompsa y dels politichs, es cosa de pensar ab fonament de rahó, com deurán ser los demés politichs d' aquell pudri-mener oficial qu' un acte tan natural y llógich d' un de la colla, ha desbandat l' admiració de tots?

La Producción Nacional, diario de la notxa, s' ha tornat furibundo patriotero.

Exaltat per la campanya de sos colegas madrilenys contra 'l general Blanco, demana que 's tregui de can Parés lo pergami exposat per lo qual l' Ajuntament de Barcelona nombre fill adoptiu al actual capitá general de Filipinas.

Ab una mica mes de zel patriotich exigeix un auto de fé pera 'l pergami municipal esventant sas cendras los sacerdotisos de la prensa.

Home, calma, tranquilitat que *no hay para tanto*.

Nosaltres hagueram comprés qu' al pendre l' acort l' Ajuntament de Barcelona ja fa anys, nombrant al general Blanco, fill adoptiu, *La Protección Nacional* y demés companys de patrioteria haguessin protestat de l' acte municipal com era de justicia.

Pero, are, després de convenir ab lo nombrament, volguer exercir de Torquemada en aquestos temps de la llibertat d' impremta, la vritat, no fa guerrero.

Ni tanto, ni tan poco.

Ni mereixia allavoras en Blanco lo nombrament de fill adoptiu de Barcelona, ni mereix are que se l' expulsi de can Parés per tan poca cosa.

Frescos estarian alguns periodistas patrioterss, si arrivés l' hora d' expulsar de Barcelona als qui ab sos actes han contribuít al estat actual de cosas.

Quin fart de correr que 's farian los que avuy exerceixen estoriament de rigoristas Torquemadas en defensa de una patrioteria que 'ls va tan bé al estómac.

Fa un grapat de dias que 'l cabecilla Maceo, está voltat, perseguit y acorrolat, per

un sens fi de columnas y aquesta es l' hora que no 'ns han dit ab' quants trossos l' han trobat per aquellas Lomas.

Ja tenen rahó los que diuen que 'n Maceo es 'l dimoni en persona.

No 'n pot ser d' altre que desapareixi per escotilló al sentir farum de tropa.

¡Ay Senyor; si que l' hauríam feta bona!

Las industrias políticas

Mentres Catalunya teixeix, altra gent mes enginyosa 's dedica á la explotació d' industrias més seguras: las industrias políticas.

Industrials d' aquets n' hi ha de moltes menas. Lo regidor que 's ven á bon preu la tolerancia dels abusos ó 'l seu concurs pera cométren, lo diputat que 's ven lo vot, lo cacich que 's fa pagar ab diners ó dinadas la seva influencia ó 'ls destins que reparteix, lo ministre que embutxaca cínicament lo preu de sas Reals Ordres ó dels Decrets ab que sorprén la confiança de la Corona, l' empleat que 's dedica á la negociació de creus, lo conseller d' Instrucció pública que entrega al millor postor las cátedras de nostres centres d' ensenyansa, 'l governador que al marxar á la provincia ó á la colonia se 'n endú junt ab los auxiliars de sas fuencions públicas, al home de confiança que ha de montar per compte seu timbas y ruletas; los que falsifiquen lo llibre del catastro ab dissimuladas raspaduras, los que negocian cédulas baixas, los investigadors que preparen defraudacions á la Hisenda, los *eminentes repúblicos* que, com un de mort no fa gayres anys, tenen en sa casa sábiament montada una agencia de cárrechs públichs de totas menas desde 'l de Director general fins al de burot, los ministres d' Estat que cobren ab milions lo tractat de comers beneficiós pera una nació estrangera ó la reforma aranzelaria favorable á la industria del país, los directores d' arsenals públichs que xuclan milions y mes milions pera construhir barcos que may s' acaban ó que surten de sos tallers ab malalties crónicas y 'l seu róssech consegüent de reparacions y reconstruccions indefinidas, los funcionarios d' administració militar que negocian ab las desgracias de la seva terra y ab la salut dels soldats y s' enriqueixen depressa mentres los pagesos y menestrals donan l' últim fill y la última pesseta, tots aquets y molts mes encara que 'ns callém perque la llista ja es prou llarga, son industrials de la política, sers despreciables que mercadejan ab una cosa tan sagrada com la governació d' nn poble.

Mes al dir *industrias políticas* nos referím també á unas altres que 's crian á la ombra de la política. Son cosa vella. A Roma mentres los lleigionaris acabavan la conquesta d' una provincia, 'ls polítichs de la capital organisavan la *societas publicanorum* que havia d' explotar lo monopoli de sos impostos y de las obras que hi volgués fer la República romana. La opulencia dels senadors romans naixia d' aquestas grans companyias.

A Espanya hi ha molt d' aixó, sino que tot passa més á la menuda:

las proporcions dels negocis varian, pero la seva naturalesa no. Hi va la diferencia d' una Roma mestressa de mitj mon á un Madrid senyor d' un Estat en que no més per etzar hi queda encara alguna que altra terra civilitzada.

Lo centre d' aquestas industrias es Madrid. Allá tothom ho sab y tothom ho diu y, lo que es més, ningú ho estranya ni ho censura: quan va ferse millonari l' home d' Estat A., ab qué va fer la fortuna 'l ministre B., de qué li ve á l' un ser lo primer accionista del Banch d' Espanya, al altre de la Tabacalera. Vist de lluny, desde provincias, disfressat ab la fraseologia dels diaris, sembla que tots ells se preocupan per lo pahlí, que 's mouhen y barallan per ideas; vist de prop ja es altra cosa. La passió ó l' interés los guía.

Lo Banch d' Espanya es la *societas publicanorum* per excelencia, lo gran monopolisador d' aquesta lley d' industrias; á la seva ombra se 'n crien d' altres, y 'ls prohoms de la política cobran de totas fabulosos dividendos, producte dels negocis que desde las Corts ó 'ls ministeris amorosament los procuran ó dels privilegis que descaradament los concedeixen.

Tot es hù tenir empresas d' aquestas ó guanyarse modestament la vida com lo Banch de Barcelona á cópia de dipòsits, compte-corrents, etc.; tot es hù fabricar bitllets de Banch ó bé pessas de roba com los fabricants de nostra terra. En las sevas industrias no hi volen competencia y mentres tothom pot plantar filaturas ó fundicions, las industrias que s' han reservat son privilegiadas: només ells poden exercirlas.

Pero apart d' aquestas complertament públicas, minuciosament reglamentadas per las lleys, n' hi ha d' altres, patrimoni també de la classe de *ricos homes* del parlamentarisme, que encara s' amagan més de la claror. Tenen doble naturalesa: d' una banda operacions mercantils comunes, fetas ab vistas á una situació económica futura; d' una altra banda actes polítichs, lleys ó reformas que produheixen aqueixa situació favorable. A la dualitat de naturalesa hi correspón dualitat de personas: sempre s' associen pera fer la explotació, lo polítich *ilustre*, lo cap-de-colla eminent, que te á sas ordres una agrupació més ó menys numerosa de clients ó devots, y l' home de palla encarregat de ferli ombra, de taparlo y de rebre las bastonadas si per desgracia 'n cauhen.

A horas d' ara ja deu acabar d' estar llesta del tot una operació d' aquesta mena, que segons la veu pública s' ha desenrotllat avuy y periòdicament se desenrotlla en lo *granero del mundo*. Quan los pagesos de Castella, apremiats per la usura que se 'ls menja de viu en viu, corrian á vendre 'l blat totjust llastas las cullitas, hi havia qui á baix preu anava comprantlo arribantne á abassarar més de 400.000 fanegas. Alarmat per una depreciació tan considerable y persistent s' aixecan de per tot arreu reclamacions y queixas, los diputats de las regions interessadas se posan en moviment, crida tothom exigint ab energia una reforma aranzelaria,

y 'l Govern, cedint á la pressió dels grossos cacichs que la imposan, acaba fentla. Los preus allavors pujan més que depressa y 'ls acaparadors venen ab un 50 per 100 de recárrech las existencias, gracias á la influencia política d' uns y á la cooperació inconscient dels mateixos á qui ab semblant negoci arruinan. Pel polítich que entre bastidors dirigeix la tramoya resulta benefici doble: guanya uns quants cents mil duros ab la operació mercantil y ab la seva intervenció política tan habilment desenrotllada aumenta lo gloria de son nom y extén sa fama y sa clientela de devots y admiradors entre 'ls mateixos que ha cuydat enfouzar en la miséria.

Aixís va tot en aqueix podrimener que se 'n d'u Estat Espanyol, aixís va ja de temps y anirà mentres duri. Hi ha quelcom que es fruyt de la rassa y mentres Estat Espanyol sia sinónim d' Estat Castellá no pot haverhi esperansa pera Espanya. La cort de Madrid seguirá fatalment las tradicions únicas de sa historia, las tradicions de la cort d' aquells *mag-nates* que no deixaren al seu Rey ni un mos de pá pera dur á boca, las tradicions de la cort dels Lermas y Olivares, dels Godoy, Macanaz y Urquijo, de la cort del *Gil Blas* y del *Juan Brugas*.

L' Estat Espanyol en sa forma històrica y actual es un monstre, pero un monstre que com lo bou Apis ó las serpents sagradas d' Alexandria, te altar y sacerdots que hi creman encens y li endressan himnes. Tres cops al dia 'ls periodistas, la orde de las palancas del progrés, cridan l' *Alabat sia Alah* devant del idol insaciable y cantan sas glorias y excitan á adorar-lo y á sacrificar á sos peus vidas é hisendas. Actores d' una farsa abominable, se 'n burlan al voltant de las taulas de sas redaccions y al sortir en públich enganyan al poble com los cinichs augurs de la decadencia romana, predicantli una religió en que no creuhen. Ells també exerceixen una industria: una mena de sacerdocí polítich que 'ls omple la gerra tot pervertint los sentiments y desviant las conviccions del poble.

Per ara es una industria que dona y dona molt. Mes lo que no 's funda en la veritat un dia ó altre ha d' acabar-se. Aqueix dia s' acostarà depressa, depressa. S' han sentit ja veus d' alerta. Lo poble comensa á sospitar. Aviat l' incens de la premsa será impotent pera ofegar la fortor de tantas corrupcions plegadas. Ay dels impostors quan lo poble aixequi 'l vel del sagrari y vegi que 'l Deu que adorava es un monstre repugnant que 's revolca en un llit d' imundícias.

ENRICH PRAT DE LA RIBA.

De «La Renaixensa».

LITERATURA

Las coronas de semprevivas

A MON AMICH EN CÈSSAR SERRA

(Acabament.)

A n' el cor hi sentia un pes... Un pes feixuch... macís... carregós, que li rebregava aquella entranya, estroncantli 'l respir, ofegantla, tapantla... Ja no podia més.

De sobte 's remogué tota ella, desfentse en espatechs nerviosos com si funcionés un motor elèctric amagat en son cos; incorporantse un xich après y llsant alhora un alarit tremendo.

Arribava al comble de l'obsessió... Llavors que 'ls difunts marits, resucitant á sos incitaments, s'encaravan, s'amenassavan, s'apunyegavan; enfurismats, gelosos...

Al fort de la brega, quan lo primer marit, defensantse, llensá contra 'l sobrevingut 'ls restos de sos propis fills, que l'home del gris barret havia arreconat en son bagul, esgarrifantsen, rebelantshi, ressentintse del trorell en son cor de mare, es quant la Laya va despertar-se.

—Ton!... Per Deu!... Per la mort de Deu!...—cridava ab veu afónica, baix la impressió encare de la pesadilla, girantse envers son marit y creuantli 'l coll ab los brassos...—¿Qué no 'm sents?... Tinch una por!... Tota tremolo!...

Més en ton no la sentia. 'S desembrassá de sos brassos, maquinàment, sens asma, s'hi tombá del altre cantó, com refugint la nosa, y après d'un ronch sech, fort, estrident y recargoladís, s'hi endormiscá de nou, respirant ab sossego y estirantshi tan llarch com era.

La Laya 's refregá 'ls ulls, s'assegué en un cantó del llit, arran mateix del capsal, desabrigada; escoltà 'l «cucut» del menjador una estona, quin tic-tac sentia, mes quinas horas may queyan, y anyorant la llum, no com á natural desitj, sino pera esborrar ab ella las darreras ombres de sa sugestió, encastadas en sos ulls encara com impertinents brossa, 's llensá á terra, obrint á peus nusos un dels porticons del balcó, y calsantse après á corre-cuyta.

La suau llum del crepuscul projectava en lo mosáich del pis los montants dels vidres y 'ls replechs de las cortinetas, confonentlos com un jaspí...

Més la Laya no se 'n adonava.

Al topar sos ulls ab las coronas, repapadas en sas cadiras, cayents sos llossos y reganyant sas lletres, quinas legends: *Recuerdo eterno* y *A mis queridos hijos*, li recordavan lo mal humor de 'n Ton, se li renová la impressió del somni.

«No!... no las hi portaré!...»—'s deya, pensant en las coronas y referintse al cementiri...—«M'hi agafaria un desmay... Hi arreplegaria una basca!...»

S' acabá de vestir, ab pressas, com si se li ocorregués una lluminosa idea, y enfilant las coronas en un de sos brassos ab lo mateix garbo que 'l cistell d' anar á plassa, se 'n baixá á la botiga...

Al arribar al lindar de la porta s' adoná de la matalassera... Séria, ab una corona de las petitas en sas mans, modesta en son vestir y ab reposats ayres, se 'n anava al cementiri, á devant del ninxo de son filler, á pregarhi de genollons una estona; no pera que la *hi vejessen*, sino pera conformarse de la terrible pérdua ab aquella íntima expansió, ab aquell ignosc^{ent} esbarjo, quina necessitat sentia al esmentar á son fill, á n' aquell nin ros, d' ulls blaus, de cabells caragoladissos, de orelletas com á fullas de rosa; ab son clotet, niu de petons, en sa barba; teudre rebrot que la despietada mort havia marcit ab son enverinador baf quan més ella se 'n enjoyava!...

Al véurela, la fideuhera, 's mossegá 'ls llabis, engelosintsen; se dominá poch après, com avergonyida per la virtut de aquella, y 's refermá en sos propòsits...

Quan en Ton, tot just á mitj vestir, va presentarse á la botiga, las coronas ja no hi eran. Va mirarse á la Laya, encuriosido; com per estalviar-se una pregunta que no li plavia; repassá 'ls prestatjes, estivas y recons, après regoneixent que la Laya no 'l volia entendre, y..... 'l dimoni de la curiositat se li entafurá á la closca... De que no las havia dutas al cementiri n' estava segur... y tan segur!... Si 'l vestit negre y la mantellina de ridíeuls encara eran allí, en son mateix lloch, penjant dels respatlles de las cadiras; y las botas ab puntera, per estrenar encara, á son costat, com esperant los peus de la *senyora* pera emprendre tot seguit la marxa!...

No 's pogué contenir.

—Ja s' ha girat lo vent?... Ja te n' has empescat alguna?... Ja has trobat rellevo?... ¿Qué hi dirán los difunts, pobrets!... si en semblant dia no s' hi acostan los propis?... Vetaquí 'l *feyo* de tas papareries!...

La Laya no contestava. Cap baix, dreta á darrera 'l taulell, ressegua 'ls pots y las paneras de las pastas, deixant que 's desfogués en Ton pera guanyar temps y empescarsen una...

«Si ho sapigués que la que deya: *A mis queridos hijos*,—se deya—l' he regalada á la carbonera del carrer Vermell per no trobar en tot lo vehinat qui pogués aprofitarla!... L' altra array!... La del *Recuerdo eterno* si que... ¡No eran pas pocas las que la pretenian!... ¡Y totas per pur capritxo!... Pera fer la denteta á sas conegudas.

Mes en Ton remugava encara... Pera afrontar la bronquina la Laya resolgué embestirlo.

—Escolta!...—li digué, ficantse á la rebotiga, tot estirantlo per una mànega...

Y li contá lo de la nit, lo d' aquell somni esgarrifós que tant l' havia esporuguida; y li explicá 'l destí de las coronas, decisió que havia pres

per no haver d' anar al cementiri, temerosa d' un desvaneixement, d' un desmay, d' un atach de nervis... Hi somicà una estona après, fent las delicias de 'n Ton, qui, convensut que á la Laya sols la movia l' ignorant desitj d' una sentimental ostentació, hipócrita en son fons si ridícula en sa forma, ja havia recobrat sa fleuma, y... esclatà á riurer!...

—Laya—li digué totduna—enseriantshi un xich y reposant la veu pera formalisar més la frase.—Ja t' ho tinch dit... No me 'n pago de moixigangas!... No m' entran las papererías!... En vida tot lo que pugas... tot el que vulgas... Ara, quan me mori, quan me toqui fer l' ànech, sabs?...

La Laya no 'l deixá finir.

Interpretà la irreverencia, filla de sa mal entesa des preocupació; hi plorà de nou una estona, llàgrimas aygualidas, fabricadas en los mateixos ulls, grossas y transparentas com á punt de servir; y llensántseli al coll y estrenyentlo entre brassos, humiliada y reconeguda alhora, li eloguè ab un petó 'ls llabís!...

JOAN PONS Y MASSAVEU.

NOVAS

—Si l' estat de fondos del Municipi ho permet, agraphirém als senyors Alcalde y Regidors tingan un xich mes de compasió als pobres treballadors que tenen que acudir diariament y molt dejorn á la fàbrica, á guanyar diariament lo pá pera ells y sas familias.

Havém observat que durant los últims días de la passada setmana, especialment lo divendres al matí que, com tots sabém, queya l' aygua ab abundancia á la hora precisa en que 'ls pobres jornalers acudian á sos diaris quefers, cap d' ells sabia ahont posar los peus, tanta era la vergonyosa foscor que regnaba en nostre ciutat.

Aquesta poca consideració del Municipi envers la classe obrera diu molt poch en favor de una *Corporació administrativa*, de la que 'n diuhen la Manxester Catalana.

—Divendres passat se celebrá en la parroquia de Sant Feliu lo primer aniversari de la mort del conegut industrial don Joan Barata y Font, pare de nostre distingit amic y company don Francesch Barata.

La concurrencia fou numerosa y distingida.

—Avuy diumenge los vehins de la Creu-Alta anirant en romería al Santuari de Nostra Senyora de la Salut, ahont segons costum se celebrará una solemne missa á las 8 del dematí.

—Divendres passat mori en Barcelona la senyora donya María de las Neus Serret y Llobet (E. P. D.) esposa de nostre particular amic don Manel Carulla Serret.

Acompanyém á nostre amic y demás familia en el dolor que experimentan per tan sensible pèrdua.

—D'jous passat succehí una sensible desgracia en 'l riu Ripoll d' aquesta ciutat. Varis treballadors del moli conegut per *ca'n Amat* al anar a travessar lo riu en qüestió 's trobaren que no 'ls fou possible vadearlo per la molta vinguda del mateix intentant passarlo ab lo carro del mateix moli, pero al trovarse al mitj de la corrent una forta sacudida los tombà 'l carro, morint ofegat tres homes, un nen y una dona junt ab las dugas caballerias del vehicul.

Pogueren salbarse de la catástrofe lo carreter junt ab tres treballadors.

Aquest succés ha produït fonda impressió en los vehins d' aquesta ciutat.

—Nostre particular amic don Manel Ribot y Serra, director de la *Revista de Sabadell* ha obtingut un accésit al premi ofert per la *Associació Literaria* de Girona per sa poesia *Los jornalers*.

—Ha contret matrimoni lo jove y distingit advocat D. Joseph Comes y Sorribes ab la ilustrada y virtuosa senyoreta D.ª Dolors Carafi professora de piano de la vehina capital.

Los contrayents, á quins desitjem moltes felicitats, han fixat sa residència á Balaguer.

—Avuy no podem parlar del gran concert celebrat ahir nit en la Associació de Catòlics per tenir en premsa lo present número, esperant omplir aquest buyt en la próxima edició.

—Segueix relativament be de las cremaduras que rebé diumenge passat en la cara y ulls per haver xocat ab una jove que portaba una botella de sal-fumant, la noya Joaquina Duchs.

Nos alegrém de semblant millora.

—Ahir nit se posá en escena en lo teatre de Euterpe per la companyia de opereta italiana del teatre Granvia de Barcelona la ópera *Luccia di Lammermoor*, qual paper de protagonista desempenya la celebrada *Lil-la* Maria Galvani.

—Dias passats morí en lo Sant Hospital, despres de horribles sufriments la jove Palmira Callán Farnós, que intentá matarse tirantse de dalt á baix del pont de la Salud.

—Ha cessat nostre sa publicació nostre colega local *Sabadell Moderno*, publicantse en son lloch lo *Diario de Sabadell*. Reiterem saludo.

—Dimars passat morí víctima de curta malaltia nostre apreciat amic don Anton Mestres Viñals representant en aquesta ciutat de la casa Sumner. E. P. D.

Rebí sa apreciable familia nostre mes sentit pesam per tan sensible pèrdua.

—Son molts los viatjants de diferents fàbricas d' aquesta ciutat que han emprés ja 'l viatge ab lo mostuari de llanetas pera la próxima temporada.

—Ha sortit y s' està repartint als sòcis adjunts lo tomo contenint los treballs i remiats en los Jochs Florals d' enguany.

—Lo dimars últim s' inaugurarà en lo Institut de segona ensenyansa de Manresa la primera càtedra de la Llengua y Literatura catalana que s' ha obert en un establiment oficial d' ensenyansa y la única que per ara existeix a Catalunya.

Lo *Diario de Manresa* descriu aixís l' acte de la inauguració oficial:

«A dos quarts de nou del vespre, davant de tan numerosa com distingida concurrència y baix la presidència del alcalde don Francisco Gallifa, tingué lloch ahir en l' Institut de segona ensenyansa, la inauguració oficial de las classes de Llengua y Literatura catalana, de que parlém en altre sueltó d' aquesta mateixa secció.

Ocuparen lloch en la taula presidencial, lo senyor Gallifa, 'l Director del Institut senyor Masvidal y 'l catedràtic d' aquella assignatura senyor Valldeneu.

En pocas paraulas explicá 'l senyor Masvidal, lo motiu de la reunió, cedint la paraula al senyor Valldeneu.

Aquest demostrá que 'l catalá es idioma y no dialecte, com pretenen alguns envejosos de Catalunya. Al efecte, aduhí varis arguments apoyats tots en la antiga historia de nostra hermosa regió.

Seguidament parlá 'l senyor Gallifa, lo qual, en breus y elocuentes paraulas, explicá ab claretat de concepte 'ls móvils que induhiren al Ajuntament a crear la classe qual inauguració se celebrava en aquells moments. Digué que la brillant concurrència que assistia al acte, constituïa la millor prova de que ab la creació de tal càtedra, l' Ajuntament havia interpretat los sentiments de tots los manresans.

Y terminá felicitant al Director y catedràtics del Institut y en especial al senysr Valldeneu, a qui dedicá frases d' elogi.

La concurrència, entre la qui hi abundava l' element catalanista, sortí altament complascuda del acte, que terminá a las nou y minuts.»

Val la pena de fer notar lo fet de que es un municipi catalá qui se la paga la ensenyansa de la llengua y de la literatura catalana y que l' Estat no li presta altra cooperació que la de no impedir-la.

La iniciativa del alcalde don Francisco Gallifa y Gomis y del ajuntament de Manresa, a més del patriotisme proban una ilustració que manca general per desgracia als ajuntaments y mereix ésser aplaudida é imitada per tots los que estiman la civilització de Catalunya.

Se d'u que tracta també d' establir una càtedra destinada al estudi de nostra llengua y literatura l' Institut de segona ensenyansa de la ciutat de Reus.

Molt ho celebrariam.

—Per una companyia de aficionats que dirigeix lo aplaudit y conegut jove D. Joan Gorina, se posará ab escena avuy a la nit en lo teatro Euterpe, lo drama catalá *Un masresá del any vuyt* y la pessa *Sense argument*.

—En lo Saló Cruz tindrà lloch avuy tarde y nit dos grans balls, están los programas á cárrech de la orquesta Fatxendas.

—Lo próxim Diumenge donará comens en lo teatro de Euterpe, la temporada d'ivern, ab una companyia de Ball y una de sarsuela.

La part dels balls están confiats al conegut bailari *Sr. Estrella*, junt ab la primera bailarina *Srta. Monroch*, formantlos cós de ball 12 bailarinas.

La companyia de sarsuela estará format per los Srs. *Escribá*, *Ver-gés*, *Esplugas*, *Serrano*, *Sala*, *Tormo* y *Segalá*, junt ab las primeras tiplas *Srta. Julia Castillo* y *Aley* y *Sras. Llusá* y *Ponce*.

La temporada será fent funcions los dijous, dissaptes y diumenges tarde y nit.

Gran Café y Restaurant Colon.-Barcelona

Cuberts á 2'50 ptas. á escullir 3 plats de la carta (ó 4 sense escullir), 3 postres. pa y ví.

També s' admeten abonos á preus ventatjosos.

Servey esmeradíssim.

Ganga.- Un billar pera vendrer,

junt ab tots los utensillis.

Reuneix totas las condicions.

Pera informes: En la impremta d' aquest periódich.

FONDA SIMON

Cuyna á la verdadera catalana; bonas habitacions pera familias y particulars; molta natedat y economia.

Espartería, 6 y Vidriería, 12
(BORN VELL). - BARCELONA.

Aquesta casa fá 62 anys que dona diariament la sopa als pobres.

Imprempta y Encuadernacions de Pere Tugás, Carrer de Calderon, 36.—SABADELL